

"Het Grote Sterven - deel 2"

In de jaren 70 ben ik begonnen met schrijven. Ik lag overhoop met alles en iedereen. Geloofde nergens meer in. Wilde nergens meer bijhoren. En omdat ik mijzelf niet wilde verliezen zocht ik mijn toevlucht bij de gedachtenspingsels die ik op papier zette: Overwegingen die ik ordende en samenvoegde tot een manuscript dat de titel HET GROTE STERVEN kreeg. Dit is het tweede deel.

Nooit zal ik het kunnen vergeten. O god: dat vervloekte weten.

Alles is dood, hersenloze verblinding van onwetende mensen, troosteloos gedrentel rond vermolmde platen vol rottend afval, zorgvuldig bevestigd aan de kille, stervende muren van musea, drijvend op de koude adem die wordt uitgestoten door de grote, holle zalen, die een wrede, hardvochtige veroordeling vormen van het verlangen naar liefde en warmte dat ik ooit in mijzelf heb gekoesterd, met als straf en boetedoening een klein, ondergeschikt bijrolletje in een belachelijke klucht, waarin ik op hol-pathetische wijze 'Ik sterf, ik sterf' schreeuw, terwijl ik jammer genoeg spring- en springlevend ben.

Misschien had ik veel eerder een eind moeten maken aan deze grenzeloze vorm van zelfmisleiding door het stellen van een simpele daad:

Gewoon mijn rugzak volpakken en op stap gaan, zomaar ergens naar toe - alles beter dan thuisblijven - op zoek wellicht naar oude, vergrijsde alchimisten die diep onder de grond, in kleine, schemerige kluisen naarsholen, hun plannen en ideeën trachten te verwezenlijken. Zij hadden me misschien kunnen redden. Mogelijk was ik na een lange periode van hard en toegewijd werken opgenomen in hun broederschap, ingewijd in de machtige geheimen van het scheppen - de ontsluiting van het mysterie...: de omzetting van lood in goud wellicht...

Mogelijk.

Dat is alles wat ik nu kan zeggen.

Mij rest alleen de constatering.

Ik heb het niet gedaan.

10.

Met aarzelende, voorzichtige bewegingen richt ik me op en open het smalle raam.

Steunend op mijn ellebogen, vloekend op de helse pijn die bezit van me neemt, kijk ik naar de huizenblokken aan de overkant, waar vaag wat slierten rook omhoogkringelen uit onafzienbare reeksen schoorstenen, vreemde, bizarre pluimen op de groezelige hoed van een mensheid die werkt, zonder mij, omdat ik hier lig, half in mijn kamer, half in de dakgoot, die zich pal onder het venster bevindt: geboeid, gekerkerd, op deerniswekkende wijze geknield in mijn bed, besmeurd met hard en korrelig geworden bloed, turend en turend, tot ik uiteindelijk krachteloos en dodelijk vermoeid mezelf willoos achterover laat vallen in de hoge stapel kussens.

Vol afschuw ontdek ik dat de weeë, ranzige smaak in mijn mond veroorzaakt wordt door bloed.

11.

Wanneer het me na veel moeite en hevige krachtsinspanning is gelukt het raam te sluiten, leun ik achterover tegen de schuin oplopende wand waaronder mijn bed gedeeltelijk schuilgaat.

Zwaar ademhalend luister ik naar het dreigende geluid van de stilte, waarin steeds duidelijker het tikken van de grote, ouderwetse hangklok hoorbaar wordt.

Een geschenk uit een ver, krankzinnig verleden. Een cadeau van mijn vader! O, de man hield zielsveel van klokken. Hij verzamelde ze, zoals een ander postzegels spaart, en hij wilde mij laten delen in zijn grote levensvreugde, die alles wat vitaal en levend in mij was verstikte.

Een klok, symbool van de tijd die zinloos verstrijkt. Mijn god, wie geeft er een ander mens nu een klok...?

Maar goedwillend van aard als ik ben durfde ik niet 'nee' te zeggen, omdat je nu eenmaal niet graag de gevoelens van de ander wilt krenken, ook al lig je zelf halfdood en murw geslagen op sterven...

Minutenlang volg ik het monotone getik van de traag heen en weer zwaaiende slinger en als dan eindelijk het volle uur geslagen wordt en er hoog in het met kitscherig koperwerk versierde gevaarte een deurtje opengaat kruip ik vloekend weg onder de dekens.

Ik weet wat er gebeuren gaat. O god, ik weet dat alles zo goed...

Een monsterlijk, klein kereltje zal nu tevoorschijn komen, keurig in de maat zich voortbewegend, omdat het houten beentjes heeft, en parmantig zwaaiend met een ijzeren hamertje, dat de een of andere sadist heeft vastgesoldeerd aan zijn roodgeverfde marionettenhandjes.

Maar in plaats van met dat verschrikkelijke symbool van een zwoegende en ploeterende mensheid op de levensgrote bel, die aan de deur van zijn kleine klokkewoning bevestigd is, te hameren, zoals hij dat verplicht is te doen, richt hij zich tot mij..., zoals alles en iedereen zich op het ogenblik tot mij wendt:

"Een grote vreugde is u geschonken, en dat is het leven", orakelt hij.

En onverstoorbaar tikt het uurwerk in de klok verder, terwijl het zware koperen gewicht aan zijn ketting licht heen en weer zwaait, onzichtbaar haast, niets meer dan een zwakke trilling, in dienst van de onverslaanbare tijd, als deel van de eeuwige kringloop die 'leven' wordt genoemd.

"Een grote vreugde", mompel ik, en hete tranen stromen over mijn vuile, met bloed en braaksel bedekte wangen. Zo zal het tot het bittere einde blijven doorgaan. Alles en iedereen spreekt en alleen ik weet wie ik ben..., en zwijg...

Hoe lang word ik nu al achtervolgd?

Iedere gebeurtenis verloor zijn glans in het licht van het allesvernietigende weten, zelfs de simpele viering van mijn verjaardag, opgefleurd met papieren slingers en een grote hoeveelheid geluk en heil en zegen, culminerend in de heilige offerande van het brood en de wijn van de ouderlijke liefde, die ik onderging in de stellige overtuiging van de eigen geringheid: Met een vermorzeld hart, 'In Spiritu Humilitates', en met een vaag gevoel van wroeging, verdronken in een zee van trieste, moeizaam opgewekte vrolijkheid.

Waarom was ik zo godvergeten stom?

Ik aanvaardde het verjaardagsgeschenk, voelde tegelijkertijd mijn hart wild bonzen onder de beschermende dracht van mijn 'nieuwe warme trui' - "echt geen goedkoop klungel hoor!" - erg degelijk allemaal - en opende met trillende vingers het met rood papier omzwachtelde cadeau.

Verrast was ik totaal niet. Mijn weten was ook toen al schrikbarend groot.

Voor mij lag de gematerialiseerde hartewens van iedere 'echte jongen': een windbuks, een tot in de details nagemaakt 'imitatie-geweer', met een doosje vol kleine zilveren kogeltjes en een grote houten bak vol roodgepluimde naaldjes, die je in de bijgevoegde houten schijf kon schieten.

Nu nog stijgt het bloed me naar de wangen wanneer ik terugdenk aan de opbeurend-moraliserende woorden van mijn vader:

"Je weet wel hoe het werkt, heh jongen? Is het niet...?"

Oja, ik wist het, niemand hoefde mij ooit voor te lichten, ik wist wat zij van me verwachtten - het is mijn bittere noodlot dat ik dat altijd geweten heb.

Mijn God, was ik maar dom geweest, had ik me maar als een 'echte jongen' gedragen en gedachteloos wat voor me uit geschoten, hard en hysterisch schreeuwend: "BENG! BENG! BENG!"

Maar nee, ik moest zonedig anders zijn, ik voelde me opgelaten, omdat ik helemaal geen geweer wilde hebben, ook geen geweer dat 'net echt' was, en ik pijnigde mijn kleine jongenshersens in een poging een uitweg te vinden, weg van de noodzaak met mijn nieuwverworven bezit de tuin in te gaan om daar mijn eerste schietoefeningen te volvoeren.

Later, o God, hoe vaak heb ik toen niet gedroomd dat ik als een kleine, brutale, gewetenloze rotzak, een woeste indianentooi op het hoofd gepland, door de kamer sprong, met in mijn handen een echt volwassenengeweer, waaruit ik

vurige kogels liet flitsen, die een einde maakten aan alle smerige onoprechtheid om mij heen.

Ik wist wie ik was, ik kende mijzelf, maar één belangrijk facet van de werkelijkheid kende ik niet: De Anderen!

Daarom poetste ik uiterst ernstig en gewetensvol de zwart-metalen loop van het wapen en ik liet er, zo enthousiast als maar mogelijk was, een felrood pluimpje inglijden, om daarna middels het ferm indrukken van de trekker de omstanders het commentaar te ontlokken dat ik er 'echt wel verstand van had'. Daarna klom ik omhoog naar mijn slaapkamer en hing het geschenk aan een grote spijker, die ik eigenhandig in de brosse, bakstenen muur had geslagen met behulp van de kleine hamer uit de knutselkist, die ik al jaren eerder cadeau gekregen had en waarmee ik welhaast nog minder blij was geweest dan met het prachtige, 'net echte' imitatie-geweer.

Daar, aan die grote, kromgeslagen spijker, bleef het hangen - ongebruikt - stil en onaangeroerd - want ik had mijn plicht gedaan.

Tot op een dag het cadeau was verdwenen.

Ik vroeg er niet naar - want ik miste het niet en wat je niet mist, dat hoeft je ook niet te zoeken, zo dacht ik er over, omdat ik nog maar een simpele, naïeve en gewetensvolle jongen was.

Maar mijn vader dacht er anders over - dat weet ik nog heel goed - en die zat mij tijdens het avondeten erg lang en zeer diep aan te kijken, zodat ik er zenuwachtig van werd.

"Je mist het niet eens, heh?", merkte hij met een bittere trek rond de mondhoeken op, en verslagen sloop ik weg, omhoog naar mijn zolderkamer, om daar te bidden tot de almachtige God van Jezus en Maria, die mij hopelijk kwijtschelding en vergiffenis van mijn zonden zou willen verlenen:

Een dramatisch en lachwekkend: 'Ite Missa Est'.

12.

Veroordeeld tot een eeuwig bestaan op zolder - de Heer zij geprezen - zonder de kracht om op te staan, omdat brede leren riemen in mijn vlees snijden, iedere keer wanneer ik een poging waag.

Het ergert me dat ik zelfs deze simpele handeling niet kan verrichten. Blijkbaar hangt toch alles met alles samen, of, laat ik het zo formuleren: breng ik verbanden aan, en misschien is dat wel mijn ongeluk:

Geen harlekijn te kunnen zijn, al was het maar op een zeer beperkt terrein, bewust of onbewust, vastgelopen te zijn in het stoffige spinnweb dat gespannen is tussen geboorte en dood, met het vooruitzicht op een toekomst waar niets meer aan te veranderen valt, omdat de kleine ingrepen van het leven van alledag in mij geen enthousiasme kunnen oproepen, terwijl toch het ondraaglijk-smartelijke verlangen bestaat mijzelf vol energie te storten in een heroïsche strijd, die echter door iedereen belachelijk wordt gemaakt, en het misschien ook wel is, zodat ik denk "sta op", maar blijf liggen, zoals nu, nu ik op hardhandige wijze ben op de strenge wetmatigheid van mijn bestaan, geklemd als ik ben in de ijzeren greep van het eeuwige falen, lusteloos naar buiten starend, naar de grote formaties witte stapelwolken, die in adembenemende zinloosheid voorbijrijven, naar de voorbijzwalkende meeuwen, die ik liever niet zie, en naar de trage, dom-gemoedelijk voorbijdrentelende duiven, die ik haat, omdat ze grauw en grijs zijn en me herinneren aan alles wat ik verafschuw en verfoei.

Leeg en verlaten geef ik mij over aan de diepe, onberedeneerde ergernis die je bevangt in dit gloedloze wachten: het wachten op de geliefde, die oneindig lang geleden verdwenen is, het beruchte tragi-komische Noodlot, dat op doffe wijze behoort te kloppen aan de deur, en de ijverige, geüniformeerde zelfmoordbrigade, die na mijn zelfmoordpoging is opgericht en die bij het horen van mijn laatste, bloedstollende kreet ongetwijfeld op vastberaden wijze mijn kamer zal binnenmarcheren, onder het bezielende commando van mijn vader, die handenwringend uitroept:

"Hij heeft zijn 'net echte' imitatie-geweer verloochend en dat heeft de normale mannelijke drift tot leven omgezet in het tegendeel - heb ik het jullie niet gezegd?"

Niemand antwoordt, want de rolvastheid kent geen grenzen hier, en vol voorgewende liefde buigt hij zich over mijn lijk en sluit, zich bewust van de grootse symboliek van het moment, op vaderlijke wijze mijn gebroken, triest voor zich uit sturende ogen.

En kijk, heel even, gedurende een fractie van een seconde, maar dat is voor mij genoeg, omdat ik toch al dood ben, maakt zich een geheimzinnige ontroering van hem meester, zo hevig en zo verontrustend, dat hij zich haastig omdraait en met luide stem zijn bevelen geeft - terwijl ik gelaten het rumoer over mij heen laat gaan, omdat ik weet dat niets en niemand mij hier vandaan kan halen voordat het definitief geëindigd is.

13.

En zo kon het gebeuren dat zonder dat ik het wilde de eeuwigheid zich aan mij openbaarde.

Ik weet dat ik altijd hier zal blijven liggen, onafhankelijk van alles en iedereen, niet gebonden aan tijd en ruimte, alleen met alles wat ik liefheb, mijzelf en nog iets, iets geheimzinnigs, dat zich voortdurend verschuilt en wegspringt achter stoelen en kasten, iedere keer wanneer ik het hoofd ophef.

Vroeger droomde ik ervan, weggedoken onder de dekens, in een kinderlijke poging alles te vergeten, op te gaan in een magische wereld, die bestond, verdween, vergeten werd en opnieuw verscheen, in een andere vorm, zoals het leven dat ik leidde, geen enkel verschil, hoewel veel van wat gebeurde niet gebeuren kon, niet werkelijk was, zonder dat ik wist wat nu precies het verschil was tussen leugen en waarheid, hetgeen me ook niet interesseerde en waaraan ik daarom geen aandacht schonk, omdat ik niet van plan was mij druk te maken over niets, waarvan ik niet eens wist wat het was: Toch iets? Of alles?

"Rense", fluisterde ik mijzelf vol mededogen toe, "schenk het niets en het alles in liefdevolle zelfopoffering aan de filosofen en bemoei je niet met de wanstaltelijke leer van de categorieën en de al dan niet logische imperatieven. Aanvaard de wereld in stille gelatenheid, want je hebt hier niets te willen, en leg je rustig neer bij de waansystemen die voor de mensheid worden ontworpen vanuit de overweldigende goedheid des harten van de grote bouwheren van het heilige, onaantastbare heelal.

En denk erom lieve jongen, vergeet dat nooit: Ontwerp niets. Helemaal niets!"

Vertederd kijk ik naar de gehavende kunstwerken om mij heen en ik constateer met enige trots dat ik ondanks alle ellende trouw ben gebleven aan mijzelf.

Ik heb me verstopt onder de smoezelige dekens en in de schaarse ogenblikken van twijfel hoef ik niets anders te doen dan het werpen van een blik naar buiten:

Het infernale uitzicht dat mijn kamer me biedt zal me steevast iedere aandrang tot het ontplooiën van initiatief ontnemen!

"Een tactische terugtocht was mijn leven", denk ik, "maar terug van wat?"

Moeizaam wend ik me tot de spookachtige gedaante, die nu een vast plaatsje in de hoek van mijn kamer gevonden heeft, een plek die hem uitstekend schijnt te bevallen. Mogelijk onderneemt hij iets dat een einde kan maken aan de uitputtende defensieve manoeuvres waarin ik verwickeld ben geraakt.

"Het stinkt hier", denk ik, "het is walgelijk. In godsnaam: doe iets, zodat ik tot mezelf kom en wakker word in een kamer die doorstraalt is van licht en warmte..."

Maar de geheimzinnige verschijning zwijgt en laat me meedogenloos opgaan in de regelmaat van de neerbuigend-vriendelijke verveling, die me niet verplettert, hetgeen in deze situatie uiterst humaan zou zijn, maar me op een geraffineerde wijze verwondt, zoals het dunne, vlijmscherpe mes, dat in de handen van een geoefende folteraar zorgvuldig de vitale delen van het lichaam ontwijkt, om zodoende de marteling te kunnen rekken, zodat het slachtoffer uiteindelijk door bloedverlies en uitputting bezwijkt en volkomen apathisch en uitgeblust de dood ingaat.

Hoe kan het ook anders? Ik neem er aan deel, zit er midden in. Het is begonnen en niemand in de hele wereld zal me kunnen zeggen of het ooit zal eindigen, hoewel velen me troostend toespreken en me uitnodigen tot een sprong in hun eigen troebele vijver, waar algen het water verstikken en dode vissen op het wateroppervlak een spookachtig reliëf vormen.

14.

Vervloekt, hoe lang zal deze ellendige geschiedenis nog voort blijven duren?

Waarom kan ik niet de moed opbrengen er een definitief einde aan te maken?

Wat heeft het voor zin om alles opnieuw te laten gebeuren: de pracht en praal van architectonische meesterwerken, die mij niet langer kan ontroeren, de geniale verhoudingen van vernuftig aangelegde waterwerken en schitterende tuinen, waarover iedereen vol bewondering spreekt, en de verblindende glans van flonkerende edelstenen, gevat in kostbaar zilver en goud?

Wat kan een dergelijke schoonheid uitrichten in dit helse hol, deze kille kerker, waarin ik mijzelf vol verbazing heb aangetroffen?

Iedere artistieke inspanning zal vergeefs zijn, omdat alles hier hetzelfde blijft, overdekt met stof en trage, landerige uitzichtloosheid.

In deze kamer, die geen droom is maar keiharde realiteit, wordt het meesterwerk zijn glans ontnomen en wordt zuchtend

gezocht naar werkelijke vreugde: diep, intens geluk, dat besloten ligt in het levengeven aan datgene, wat in jezelf aanwezig is, geen voorwerp, dat zich onmiddellijk buiten je bevindt, geen holle leuzen en slogans, die een mens alleen maar wegvoeren van zichzelf, nee, iets dat tastbaar is, dat je vast kunt klemmen in je eigen vochtige, nerveus-bevende hand.

Genot, erkenning en roem liggen achter me - ik heb de schamele vreugde ervan ervaren en ik ken het resultaat: Uitgeblust lig ik onder een paar armzalige dekens, door en door verkleumd, geteisterd door de vloek van duivelse ledigheid, die me ongetwijfeld zal uitmergelen tot op het bot!

Tientallen stemmen roepen me toe:

"Zwart ben je, Rense, en zwart is je ziel! Grote schande zal over je neerdalen en je wenen en knarsetanden zal Satan zelf de hel doen uitvluchten..."

15.

O Morgenster aan het schimmig lichtende firmament, vertel mij toch hoe dit alles gekomen is.

Alle huizen heeft de Maan doorlopen en nog altijd vallen scherven neer aan mijn voeten en druipt een bloederige vloeistof van de wanden, die loodrecht en ongenaakbaar oprijzen in het barre landschap van mijn stervende bewustzijn.

Wat betekent die felle zon daarboven, geplaatst in een heldere, strakblauwe lucht?

Alles buiten mij hervat zijn taak: de Zon, die waakt over mijn schamele bezittingen, en de stoere wachter voor de poort, die koud en somber voor zich uit staart en mij dwingt een weg te zoeken in uitgestrekte moerassen, me doet verdwalen in dorre woestijnen, zonder ook maar één enkele oase, met geen ander gezelschap dan een geheimzinnige vrouw, gehuld in blauwe, majestueuze gewaden, die weet dat volledig zwijgen hier geboden is, omdat woorden volstrekt zinloos zijn:

Troost kunnen ze niet geven, de ellende ondervinden we aan den lijve - waarom haar ook nog uit te spreken?

Onbeduidend zijn, dat is wellicht het antwoord, sterven aan de stilte, heel bescheiden, simpel en bedeesd, zoals de ontelbare weeskinderen die naamloos hun leven leiden, geslagen worden door valse, huichelachtige matrones en eenzaam sterven, zonder dat iemand enig vermoeden heeft van hun bestaan.

De vreugde van de anonimiteit - grotere zinloosheid is niet denkbaar...

Slechts mijn ontvleesde botten zullen getuigen van mijn leven, dat weggevloeid is in de tijd, tezamen met het leven van al diegenen die crepeerden, smekend om hulp de geest gaven, huilend hun handen wrongen, kermend van pijn, wachtend op dat onbestemde wonder, dat niet kwam, hoewel in haar fraaiste en meest aanlokkelijke gedaante de godgeworden 'mogelijkheid' boven hun hoofden zweefde.

O, zoet is het gezang van deze verraderlijke godin en verleidelijk zijn haar woorden:

"Waarom zouden je wensen niet in vervulling gaan? Ze zijn zo klein, er hoeft helemaal geen wonder te gebeuren - als iedereen maar de eisen stelt die hij stellen moet..."

Wanhoop niet, want waar hoop is, daar ben ik. Vergeet dat niet. Het kan gebeuren, en ik, ik zal het laten gebeuren - dat weet je toch?"

En binnen in mijzelf laat de 'menselijke zwakheid' zijn stem horen, betoverd door de ijdele woordenstroom, maar juist wanneer ik aarzelend toe wil geven en "ja, ik weet het" wil zeggen, vlamt het licht in mijn kamer op en begint opnieuw die afschuwelijke nuchtere stem te spreken, zo kalm en bedaard en zo zelfbewust, dat ik beschaamd de onzekerheid van me afduw:

"Het is een zinloze flonkering die je wordt aangeboden, Rense, vergeet niet dat in de hoek van je kamer een werktafel staat. Laat je niet misleiden. Je bent een schilder, een kunstenaar. Wees sterk, laat je niet verblinden en geef niet toe..."

"Jaja", mompel ik, "je hebt gelijk, ik mag niet toegeven", en ik kijk hem aan, gedurende een korte oogopslag die een eeuwigheid schijnt te duren, en ik verwonder me over de sterke gelijkenis: ikzelf, maar toch onuitspreekbaar anders, ver verwijderd van dit godverlaten niemandsland waaruit ik maar niet ontsnappen kan.

Dan sla ik wanhopig de handen voor de ogen en barst in onbedaarlijk snikken uit.

O God, waarom die voortdurende inspanning? Hoe kan ik de stormen van het leven trotseren? Bij iedere stap die ik zet draag ik mijzelf mee. Nooit zal ik uitstijgen boven mijn helse ontevredenheid. Ik kan niet anders dan vloeken en schelden, vloeken op alles dat ik vervloeken kan.

Ik haat ze, al die mensen die in een lange carnavalsstoet optrekken naar de eeuwigheid, met op hun ruggen de koudglanzende metalen maatbekers, waarin van tijd tot tijd de juiste dosering verdriet gegoten wordt: precies genoeg om even stil te blijven staan.

Niets wordt onderbroken, laat staan afgebroken... Men stopt, houdt even een paar seconden de adem in en gaat verder,

zoals daarvoor, alsof alles is zoals het moet zijn, niet veranderd mag worden, omdat al het andere dwaling en bedrog is.

Alleen ik worstel met de dood en de verstarring. Onvermoeibaar loop ik rond in mijn kamer, als een gekooide leeuw die gromt en woest met zijn ogen rolt, tot vermaak van iedereen.

Een gevangen gezet roofdier, dat ben ik en dat blijf ik - daar kan ik verder niets aan doen.

16.

Vechtend tegen de toenemende gevoelloosheid in mijn armen richt ik me op en schuif opnieuw het raam omhoog. Hijgend leun ik voorover en laat mijn blikken glijden over een wereld die ineengeschrompeld is tot microscopisch kleine afmetingen.

Met inspanning van al mijn krachten zou ik naar buiten kunnen springen om weg te suizen in het definitieve einde, als niet de bittere waarheid mij ervan weerhield.

Het is te gemakkelijk, het zal niet helpen, die simpele uitweg is voor mij niet weggelegd.

Duizenden malen ben ik al uiteengespat op het gladde asfalt en in handen gegeven van verplegersteams die op onverschillige wijze de resten bijeenveegden en de bloedvlekken bedekten met een dun laagje zand, dat daar bleef liggen, als een stil en zinloos teken, tot uiteindelijk de waterstralen van de gemeentelijke reinigingsdienst iedere herinnering aan mijn wanhoopsdaad wegspoelden in de vergetelheid van een speciaal voor mij aangelegd riool.

In alle bescheidenheid kan ik zeggen hoe het is: hoe je wordt bedolven onder een lawine van afschuw, nieuwsgierigheid en doffe lethargie.

Niets verandert: alleen jijzelf verdwijnt, bent niets meer geweest dan een kortstondige rimpeling van het wateroppervlak, dat werd bewogen en weer tot rust kwam, zonder dat iemand er werkelijk door werd geraakt.

Ik wilde er zijn, hartstochtelijk!, en ieder beeld uit het verleden vertelt me dat ik er nooit ben geweest.

In plaats van mijzelf te vestigen in het middelpunt van een kolossale aardbeving, verkommerde ik in het epicentrum van de negatie en stierf ik aan de stilte om mij heen.

Zie toch hoe ik daar loop, zonder te letten op de mensen om mij heen. Het is alsof ik een geest ben, ontwijken is overbodig, men loopt gewoon door mij heen, zonder zich af te vragen: "Wie is dat? Heeft hij pijn? Ach God, is er dan niemand die zo'n arme stakker wil helpen...?"

Glorieus noch roemloos zal mijn einde zijn. Ik ben niemand en ik was niemand. Zelfs tot de armzalige rangen van zwervers, nietsnutten en oplichters is het mij niet gelukt door te dringen.

Een clowneske geest in een stoffig kunstenaarsatelier, daar mag ik het mee doen.

17.

Had ik misschien alles anders aan moeten pakken?

Laat ik maar 'ja' zeggen, zoals iedereen dat doet, het komt er niet op aan, ik heb op die manier in ieder geval weer de beschikking over een kostbare gemeenplaats - zo kom ik er mooi gemakkelijk van af. Bovendien: zo rampzalig is het niet om 'niemand' te zijn. Welnee, niemand te zijn, dat is zo gek nog niet, het geeft je zelfs tot op zekere hoogte een behaaglijk gevoel van macht.

Je bent alleen op de wereld en juist daardoor groei je uit tot een reus, een moedige held, die onopvallend, zoals een zwerver dat doet, zijn weg gaat door een vreemde, onbekende wereld, waarmee hij slechts heel af en toe contact maakt, wanneer hij zijn dorst lest bijvoorbeeld in een klein wegrestaurant, temidden van druk pratende mensen, die even opkijken, een korte, peilende blik, zonder een teken van herkenning, en elkaar vertrouwelijk toefluisteren: "Een zwerver, een schooier, die zal wel snel weer verder gaan..."

Ik glimlach vriendelijk, waarop de blikken worden afgewend. En men praat verder, bespreekt de problemen van de dag, lacht na de vermoeienissen van het dagelijkse werk, en hoe harder men lacht, des te dieper en intenser de stilte om mij heen wordt.

Onopvallend sta ik daarom op en ik verwijder mij van deze mensen, omdat de dodelijke stilte die zij uitwasemen niet te verdragen kan.

Ik ben de eenzame zonderling die een stilte zoekt die tot hem zal spreken, een stilte die woorden vormt die geen woorden

zijn, ook al weet ik dat ik mij daarmee onherroepelijk overlever aan de babylonische wereld van tegenspraak en paradox. Ik ben een zwerver en ik zoek. En ik vraag de mensen stil te zijn. Maar helaas, de mensen wilden niet zwijgen: hun woorden lieten mij niet los en vormden een magische toverformule die me zonder enig pardon inlijfde in de massale gelederen van het algemeen-menselijke onbegrip.

Alles stelde ik in het werk om de inlijving uit te stellen, fier en trots gezeten op mijn artistieke kunstenaarsbezem, het houten zwaard van jeugdige overmoed en onbezonnenheid in de hand. Dapper stelde ik mijzelf teweer, dreigend zwaaiend met wel honderdduizend verfkwasten: trotse attributen van mijn kunstenaarschap, terwijl de anderen stiekem lachten in hun vuistje, mompelend: "Wacht maar Rense, tot je slaapt..."

En ze hebben gewonnen, de dood heeft nu eenmaal niets te verliezen. Zij kan wachten. Zij heeft het onuitputtelijke geduld als een machtig wapen aan haar zijde: zilverglanzend, vlijmscherp geslepen staal, terwijl ik in een waaier van veelkleurige kerstboomlichtjes mijn kinderlijke onnozelheid sta te bewijzen, mistroostig kijkend naar mijn gebroken penselen. Ik heb verloren. Ik moest verliezen, omdat het de enige weg is naar het begin, dat altijd weer opnieuw beginnen zal...

Waarom heb ik me desondanks zo ingespannen?

Iedere avond stippelde ik een nieuwe route uit, rekening houdend met de ervaringen van mislukte lotgenoten, bladerend in grote, dikke atlanten en kleine, beduimelde zakagenda's. Ijverig doorsnuffelde ik al het beschikbare materiaal, in de hoop op die manier elke menselijke nederzetting, zelfs het allerkleinste gehucht, te kunnen ontwijken. Maar het was vergeefse moeite: ontelbaar is het aantal dorpen dat ik heb ontmoet gedurende mijn tocht.

Iedere dag moest ik mijn pad delen met miljarden andere mensen, die er onverschillig hun vuil op deponeerden, hoewel ik, hees en schor vanwege de verbale inspanning, hen toeriep toch vooral voorzichtig te zijn.

Op de een of andere manier echter lukte het hun voortdurend de rol van machthebbers te spelen. Ze keken daarom niet op of om, haalden alleen maar even de schouders op en hurkten trots lachend neer voor het doen van hun behoeften. Aan iets anders dachten ze niet - alleen aan pis en stront!

"Schijt maar raak", dacht ik in al mijn heldhaftige machteloosheid, en ik liep verder, onvermoeibaar, op zoek naar een geheime weg, verborgen achter dicht struikgewas, waar ik mij doorheen zou kunnen worstelen, ten koste van grote hoeveelheden bloed en zweet en tranen.

En op een goede dag vond ik een vluchtweg. Ik sprong een gat in de lucht van vreugde, slaakte een gedempte kreet en zette mij hoopvol neer aan het begin van die weg, wachtend op de bevrijdende stilte die nu eindelijk in zou treden, onbewust van het Noodlot, dat grommend naderbij kwam om op wrede wijze de betoverende idylle te verstoren: Een onafzienbare vloot van bommenwerpers, jachtvliegtuigen en raketten verduisterde de hemel en genadeloos werd een hevige en felle 'blitzkrieg' tegen mij ingezet en werd ik bestookt met mitrailleurvuur, napalm-, fosfor- en fragmentatiebommen.

En hoe ik ook zwaaide met mijn denkbeeldige toverzwaard, hoe ik ook sprong en danste en buitelde, bij het optrekken van de zwarte, roetige rookwolken kon ik slechts constateren dat mijn weg, die een bevrijdende uitweg moest vormen, herschapen was in een eindeloze reeks walmende kraters..., overgegaan in de vernietigende handen van 'de gemeenschap'.

Giechelend dromden de verdedigers van die 'eeuwig winnende gemeenschap' zich samen en ze vormden een grote cirkel om mij heen en zongen vol overgave een schallende ode aan de vreugde...

Op dat moment brak er voor het eerst wat licht door in mijn benevelde brein: Mijn hele leven, zo begreep ik, was een mislukking, een zotte parodie - als er tenminste iets te parodiëren viel...

18.

Met een peinzende uitdrukking op het gezicht draai ik me op mijn zijde en nieuwsgierig laat ik mijn blikken door het atelier dwalen, de enige ruimte die me tijdens mijn leven werkelijk heeft toebehoord. Lang tuur ik naar het witte licht dat boven de werktafel zweeft en geduldig luister ik naar de woorden van mijn goede, straalomkranste ik:

"Je had alles achter je moeten laten", ruist het in mijn oren, "je had de werkelijkheid van je bestaan moeten doorbreken door al je dromen en verlangens om te zetten in wonderlijke avonturen, waarin je jezelf kunt overgeven aan de diepe, geladen emoties, die het schildersdoek je niet geven kan.

Luister naar me Rense: je kunt schilderen, geloof me, maar je moet eerst de durf opbrengen volledig op te gaan in de grootse, geëxalteerde gevoelsexlosies van de wereldgeschiedenis, die zich herhaalt in een oneindig aantal vormen, want pas wanneer je dat doet, wanneer je alles meebeleeft wat anderen al eerder hebben beleefd, zal de waarheid zich aan je meedelen, en je zult zien dat het bloed je naar het hoofd stijgt en dat de spanning van het beleven uitgroeit tot een machtige apotheose, een indrukwekkende climax, die jij, Rense, om zult kunnen vormen tot een kunstwerk - want dat is toch wat jij wilt? Jij zoekt toch het leven, Rense? Al het andere interesseert jou immers niet?"

En ik zie hoe mijn gezicht zich plooit tot een afzichtelijk masker, een grimmig-lachend mombakkes, en hoor mijzelf verslagen een antwoord formuleren, zo schamel en triest, dat ik vol medelijden me afwend van mezelf:

"Wat valt er toe doen als je doodmoe en uitgeput bent? Mijn god, in een wereld die niets anders doet dan je verzwakken en ontmoedigen is het toch volstrekt zinloos om iets te ondernemen?"

Wat moet ik hier beginnen met kinderlijke dromen en verlangens? Is er iemand te vinden die daar belangstelling voor heeft?

Alles wat ik op kan brengen is het stamelend uitspreken van de weinige woorden die me te binnen schieten, zomaar, willekeurig, in de hoop dat ergens op aarde een krankzinnige idioot rondzwerft die zich bereid verklaart er naar te luisteren, iemand die zwijgend naast me komt zitten en toehoort, zoals de mensen luisteren naar de laatste woorden van een stervende, waarvan de helft niet verstaan wordt, terwijl de chaotische rest door niemand wordt begrepen.

O, mij zal dat niet overkomen, geloof me, want ik heb mijn kamer zorgvuldig afgesloten en de deur gebarricadeerd met een torenhoge ladenkast. Niemand zal hier aan mijn sterfbed staan om eerbiedig en met voorgewende aandacht te luisteren naar de wartaal die ik uitsla. Nooit zal iemand kunnen zeggen: "Voordat hij is gestorven heeft hij nog op ontroerende wijze tot ons gesproken..."

Is het niet om je dood te lachen? Een stervende heeft gesproken en alles wat de mensen als commentaar weten op te lepelen is: "Wat was het een ontroerende ervaring..."

Ze hebben geluisterd en ze hebben niets gehoord - zo gaat het altijd en zo schijnt het alle eeuwen door te moeten gaan. En toch heeft hij iets gezegd, misschien wel iets van groot belang. Maar wat kan hun dat schelen? Waarom zouden zij waarde hechten aan de woorden van iemand die op de wereld eigenlijk niet meer thuishoort?

Tranen worden er vergoten, dat wel: rivieren, zeeën, oceanen..., immense stromen tranen, als een plengoffer op het altaar van een god die niet zwijgen en niet luisteren kan, en daarmee is alles uit!

Valse eerbied en smerig, onoprecht verdriet, daarmee wordt het sterven afgedaan, om tenslotte te worden weggeveegd met een katoenen, of misschien wel een van kant voorzien zijden, zakdoekje, zoals de kunstmatige tranen die actrices doen vloeien op de planken van al die schouwburgen waar mensen namaakvreugde en namaakverdriet zoeken, zonder dat er in hun levens ooit iets wezenlijks plaats vindt.

En ik maak deel van dat alles uit en ik zal het moeten ondergaan, terwijl ik mezelf vol verbazing afvraag:

"Waarom? Wil er dan niemand meer leven? Is er dan geen mens meer te vinden die net als ik walgt van dat afschuwelijke bedrog?"

Uit HET GROTE STERVEN - manuscript dat werd samengesteld in de jaren 1970 tot 1973 in een zolderkamer aan de Admiraal de Ruyterweg (nr 175) in Amsterdam